

Tájékoztató az építészeti művek árva műként történő felhasználásával kapcsolatban

A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (a továbbiakban: SZTNH) 2019. január 1-jétől ad árva műnek minősülő építészeti alkotásokkal kapcsolatban az átdolgozásra (átépítésére, átalakítására) is kiterjedő felhasználási engedélyt az épület tulajdonosának.

E tájékoztató célja, hogy ezzel összefüggésben segítséget nyújtson az építészeti műveket felhasználni szándékozóknek saját cselekményeik jogszerűségének értékeléséhez, egyúttal pedig gyorsabbá és hatékonyabbá tegye az SZTNH előtt zajló építészeti árva művekkel kapcsolatos engedélyezési eljárást.

I. Az épület és annak terve, mint szerzői mű

A [szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény](#) 1. §-ának (3) bekezdése alapján a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellegű művek szerzői jogi védelemben részesülnek. Ilyen művek lehetnek az építészeti alkotások és azok tervei is.

II. Kik illetnek a szerzői jogok? Ki a szerző, és ki a jogosult?

A védelem alatt álló mű fölötti szerzői jogok főszabály szerint azt illetik, aki a művet megalkotta. Építészeti alkotások és azok tervei esetében mindezek alapján **szerző** az, aki az építészeti terv létrejöttéhez alkotó módon hozzájárult (a továbbiakban: szerző, tervező vagy építész). Bizonyos esetekben a szerzőt megillető vagyoni jogok átruházhatók vagy átszállhatnak. Ilyen eset például az öröklés, vagy ha a mű (építészeti terv) létrehozása a szerző munkaviszonyból eredő kötelezettsége, amikor is a létrehozott alkotás vagyoni jogait a mű átadásával a munkavállaló a munkáltatóra, mint jogutódjára ruházza át. Ezekben az esetekben az örökös vagy a munkáltató szerzői **jogosultnak minősül** az építészeti alkotás tekintetében.

III. Milyen jogai vannak a szerzőnek és a jogosultnak?

A szerzőt a mű létrejöttétől kezdve megilleti a személyhez fűződő és a vagyoni jogok összessége. A személyhez fűződő jogok körébe sorolhatók a mű nyilvánosságra hozatalához, a névfeltüntetéshez és a mű egységének védelméhez való jogok. Vagyoni jogok körében a szerző kizárólagos joga a mű bármilyen módon történő felhasználása és a felhasználás engedélyezésének joga, például annak többszörözése, vagy átdolgozása. E jogokat tehát a szerző, vagy a szerző írásbeli felhasználási engedélye alapján a felhasználó gyakorolhatja. Az építészeti alkotások esetében többszörözés a tervben rögzített alkotás kivitelezése, de a tervekről másolat készítése is és az épület utánépítése is (vagyis az épület maga a terv – szerzői jogi értelemben vett – többszörözése). Átdolgozásnak különösen az épület helyreállítási célt meghaladó felhasználása (felújítása, bővítése) vagy az épület eredeti rendeltetésétől eltérő célú átépítése, ráépítés minősülhet, vagyis az olyan jellegű átalakítások, amelyek eredményeként az érintett épület annyira megváltozik, hogy már a régi épülethez képest újabb építészeti alkotásnak vagyis önálló, egyéni eredeti jellegű műnek minősül.

IV. Mikor nem szükséges engedély kérni a felhasználáshoz?

*Bármelyik, az 1. vagy 2. pontban leírt feltételek megvalósulása esetén a felhasználáshoz **nem szükséges engedélyt kérni.***

1. Ha a tervezett felhasználás helyreállítási célú

Az Sztj. 2019. január 1-napjától hatályos szövege az építészeti alkotásokkal kapcsolatos speciális ún. szabad felhasználási esetről rendelkezik. E szabad felhasználási esetkörben az épület helyreállítása céljából építészeti alkotás vagy annak terve, továbbá az építészeti alkotás rajza és az azt tartalmazó mű a szerző hozzájárulása és díjazás nélkül többszörözhető (például az épület terv szerinti felépítése vagy a tervről egy vagy több másolat készítése) és a nyilvánosság számára lehvívásra hozzáférhetővé tehető (például a helyreállítani kívánt épület tervének vagy látványtervének online elérhetővé tétele). Ez azt jelenti, hogy a szerzőtől e felhasználás esetében nem szükséges engedélyt kérni és természetesen az árva mű felhasználására vonatkozó engedélyezés iránti kérelmet sem szükséges benyújtani az SZTNH-hoz. Hangsúlyozzuk ugyanakkor, hogy a jogszabályi rendelkezés alapján e szabad felhasználási eset kizárólag a helyreállítási célú felhasználást teszi lehetővé a felhasználó számára, és ebben az esetben is csak a többszörözés és a lehvívásra hozzáférhetővé tétel, mint nevesített szerzői jogi vagyoni jogok esetében. A pusztá helyreállítás megállapíthatóságához az épület rendeltetését meg kell őrizni, vagyis az üzemeltetési cél nem változhat, valamint az építmény eredeti kialakítását is szükséges megtartani. Az e rendelkezés szerint megjelölt felhasználási módokat meghaladó vagy ezen túlmenő felhasználások – különösképpen az épület átépítése (átdolgozása) - engedélykötelesek.

2. Ha a tervezett cselekmény nem minősül felhasználásnak

Hogya az épületet nem építik újjá a tervek alapján és a tervezett cselekmény átdolgozásnak sem tekinthető, akkor nem történik szerzői jogi értelemben vett felhasználás, így szintén nem szükséges az eredeti szerző engedélyét kérni. Olyan esetek tartozhatnak ebbe a körbe, amikor nem helyreállítási célú felhasználásról, hanem kisebb renoválásokról van szó, így pl. szobafestés, nyílászáró csere, burkolás, bútorbeépítés, stb. Minden olyan cselekmény e körbe tartozik tehát, amely az épület rendeltetésszerű használatához szükséges, és amelynek során az eredeti terveket nem változtatják meg.

3. Ha a védelmi idő lejárt

A szerzői jogi védelem a szerző életében és a halálát követő év első napjától számított 70 évig áll fenn. Amennyiben a szerző személye nem állapítható meg, a védelmi idő a mű első nyilvánosságra hozatalát követő év első napjától számított hetven év. Nyilvánosságra hozatalnak építészeti alkotások esetében jellemzően az építés éve minősülhet. A védelmi idő lejártát követően a mű közkinccsé válik, így engedélykérés és díjfizetés nélkül szabadon felhasználható. Ha például az épület ismert szerzője 1949-ben, vagy azt megelőzően hunyt el, vagy ismeretlen szerző esetében az épület 1949-ben, vagy ezt megelőzően épült, és azóta nem építették jelentősen át, a mű közkinccsbe tartozhat, és nem szükséges engedély a felhasználásához. A lejárt védelmi idejű épületek esetében tehát nem szükséges árva mű felhasználására vonatkozó engedélyt kérni az SZTNH-tól sem.

V. Mikor szükséges engedélyt kérni a felhasználáshoz?

*Az e tájékoztató IV. pontjának 1- 3. alpontjaiban leírt esetek kivételével a felhasználáshoz **szükséges engedélyt kérni.***

VI. Kitől kell engedélyt kérni a felhasználáshoz?

Amennyiben az építészeti művön fennálló szerzői vagyoni jogok sem jogátszállás (öröklés), sem jogát ruházás (munkaviszony) útján nem kerültek az örökös vagy munkáltató jogosulthoz, a felhasználásra **engedélyt a szerzőtől szükséges kérni.** Amennyiben a szerző elhunyt, a szerzői jogokat a védelmi időn belül örököse gyakorolja. Ha az 1999-et követően megalkotott építészeti tervet a szerző munkaviszonyból

eredő kötelezettsége keretében alkotta meg, akkor az építészeti terv feletti vagyoni jogokat jogutódként a munkáltató – rendszerint építészeti tervező iroda – szerezte meg. A munkáltató ebben az esetben az adott építészeti terv tekintetében jogosultnak minősül, ennél fogva pedig az építészeti terv felhasználására **tőle kell engedélyt kérni**.

Az 1999. szeptember 1. napját megelőzően tervezett épület szerzői vagyoni jogaira ez a jogutódlási szabály még nem vonatkozott. E tervek (vagy épületek) esetében, ha a művet munkaviszonyban alkották, a munkáltató nem a vagyoni jogokat szerezte meg, hanem csupán felhasználási jogot szerzett, amelynek terjedelmét a munkaszerződésben kellett meghatározni. Ennek folyományaként pedig a munkáltató (például tervezővállalat) jogutód nélküli megszűnése esetén továbbra is a szerző rendelkezik a szerzői jogokkal.

Abban az esetben, **ha egy olyan építészeti alkotást vagy annak alapjául szolgáló tervet kívánnak felhasználni,**

- **amelynek szerzője vagy szerzői jogi jogosultja** (tehát mind a szerző, mind a szerző örököse, munkáltatója vagy annak jogutódja) **ismeretlen, vagy ismert, de ismeretlen helyen tartózkodik,**
- **a védelmi idő még nem telt el (a továbbiakban: árva mű)**

felhasználására – a jogszabály által meghatározott keretek között – **az SZTNH adhat engedélyt.**

Fontos, hogy az SZTNH által adott engedély csak a szerzői vagyoni jogokra terjedhet ki, így a személyhez fűződő jogok esetleges érintettségét a Hivatal az eljárás során nem vizsgálja (a személyhez fűződő jogok sérelme különösen akkor merülhet fel, ha az épület vagy a terv olyan eltorzítására, megcsonkítására, vagy más olyan megváltoztatására kerülne sor, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes.)

VII. Az építészeti árva művekkel kapcsolatos fontosabb tudnivalók

1. A jogosultkutatás

Annak érdekében, hogy az ismeretlen vagy ismeretlen helyen tartózkodó szerzőhöz köthető építészeti alkotás árva műnek legyen minősíthető és annak felhasználására az SZTNH engedélyt adhasson, a kérelmezőnek igazolni kell, hogy az adott helyzetben elvárható gondossággal, jóhiszeműen végzett jogosultkutatás lefolytatását követően sem vált számára ismertté az épület szerzőjének vagy jogutódjának személye vagy tartózkodási helye. A jogosultkutatás során kötelezően vizsgálandó forrásokat, adatbázisokat [az árva mű felhasználásának részletes szabályairól szóló 138/2014. \(VI. 30.\) Korm. rendelet](#) (a továbbiakban: ÁrvaR.) 2. §-ának (4a) bekezdése rögzíti.

Ilyen, a jogosultkutatás során kötelezően igénybe veendő információforrások építészeti alkotások esetében:

- a) a vizuális alkotást nyilvántartó információforrások, muzeális intézmények adatbázisai (így például a levéltárak)
- b) az Építésügyi Dokumentációs és Információs Központot, az Országos Építésügyi Nyilvántartást, az Országos Központi Tervtárat, a Tervtárak Országos Adatbázisát üzemeltető [Lechner Tudásközpont](#) Területi, Építészeti és Informatikai Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság adatbázisai,
- c) az érintett jogosulti csoportot képviselő [Magyar Építész Kamara](#), és a [Magyar Mérnöki Kamara](#) adatbázisai és
- d) a képügynökségek adatbázisai (pl. [Fortepan](#), [MTVA Archivum](#))

Ha a jogosultkutatás során a fenti, információforrásként megjelölt szervezetek részéről - akár egy elektronikus levél útján - kapott olyan tartalmú megerősítés érkezik, amely szerint az adott építészeti

tervre vonatkozóan, vagy a jogosult ki- és hollétét illetően nem rendelkeznek információval, az SZTNH jogosultkutatást eredménytelennek tekinti és – szerző vagy egyéb jogosult hiányában - a jogosultkutatáson kívüli egyéb feltételek teljesítése esetén engedélyt adhat a felhasználásra.

2. Az SZTNH eljárásáért és a felhasználási engedélyért fizetendő díj

Az árva művekkel kapcsolatos eljárásért **igazgatási szolgáltatási díjat** kell fizetni. Amennyiben a tervezett felhasználás jövedelemszerzés, vagy jövedelemfokozás célját szolgálja, úgy az igazgatási szolgáltatási díj **92.500 Ft.** Amennyiben a tervezett felhasználás közvetve sem szolgálja jövedelemszerzés, vagy jövedelemfokozás célját, úgy a fizetendő igazgatási szolgáltatási díj **30.000 Ft.** **A mű átdolgozásra irányuló kérelem esetén a felhasználás minden esetben jövedelemszerzési vagy jövedelemfokozási célúnak minősül, így ilyen esetekben a 92.500 Ft igazgatási szolgáltatási díj az irányadó.** Az átdolgozásra irányuló engedélyezési eljárást csak az épület tulajdonosa kezdeményezheti. Az igazgatási szolgáltatási díj a kérelem benyújtásával egyidejűleg válik esedékessé, átutalással vagy készpénz-átutalási megbízás útján szükséges megfizetni az SZTNH-nak.

Az árva művekkel kapcsolatos eljárásról a következő hivatkozáson keresztül érhet el további információkat:

<https://www.sztnh.gov.hu/hu/mivel-fordulhatok-a-hivatalhoz/szerzoi-jogi-vedelem/arva-muvek>

Az építészeti alkotásokra vonatkozóan árva művekre vonatkozó felhasználási engedélyt elektronikus és postai úton lehet kérelmezni. **Javasoljuk a kérelem elektronikus úton történő benyújtását,** amelyet a következő hivatkozáson keresztül kezdeményezhet:

<https://ugyintezes.sztnh.gov.hu/eBej2/step1/case8>

Az SZTNH a megfelelő űrlap hiánytalan kitöltése esetén az Szjt. 41/B. §-ának (1) bekezdése alapján **a felhasználás módjához és mértékéhez igazodó felhasználási díjat is megállapít. A felhasználási díj a felhasználás ellenértéke, és nem egyenlő az eljárás lefolytatásáért a SZTNH-nak fizetendő igazgatási szolgáltatási díjjal.** A felhasználási díj minden esetben a jogosultat illeti, az nem az SZTNH bevétele.

A felhasználási engedély megadásának érdekében a kérelmen meg kell adni azokat az adatokat, amelyek alapján a Hivatal meg tudja állapítani a felhasználás díját. *A Hivatal a felhasználási díjat a Magyar Építész Kamara honlapján is fellelhető [„\[m\]ár megvalósult épülethez kötődő építészeti alkotás és az építészeti-műszaki dokumentáció ismételt felhasználásának ajánlott díjszámítása”](#) című irathoz készült 2019. október 8-án kelt segédlet (a továbbiakban: Segédlet) figyelembevételével határozza meg.* A felhasználási díj megállapíthatósága érdekében **a kérelmen meg kell adni a nettó tervezési díjat, a szerzői jogilag védett munkarész százalékos mértékét és a tervezett felhasználás százalékos mértékét.** A kért adatok meghatározásához a Segédletben foglaltakat kell alapul venni.

Példaszámítás a felhasználási díjat illetően: (forrás: Segédlet, MÉK, 2019. október 8., 11. oldal)

„Egy megvalósult 200 m² alapterületű családiházhoz (földszint 100 m², pince 80 m², terasz 20 m²) kapcsolódóan egy újabb lakószoba bővítéséhez kell ismételten felhasználni az épület eredeti építészeti-műszaki dokumentációját. A meglévő épület mellé való építésnél az eredeti építészeti-műszaki dokumentációnak csak az épület kapcsolódó (alapozás, homlokzatok, tető stb.) része kerül felhasználásra. Ez a terveknek csak kis része, a felhasználás mértéke nem több, mint 20 %. A 200 m²-es lakóépületnél csak egy dokumentáció készül, mely szolgál az egyszerű bejelentéséhez, valamint egyben kivitelezési tervdokumentáció is az épület megvalósításához. A MÉK díjszámítása szerint csak

egy tervfázis a nettó tervezési díja számítható (5.367 Ft/m²). Általános ökölszabály, hogy egy terv tervezési díjának 55%-a a kivitelezési terv díja. Így a szerzői joggal védett munkarész a nettó tervezési díj 45 %-a.

Nettó teljes tervezési díj: 933 ezer Ft

Szerzői joggal védett munkarész (45%): 420 ezer Ft

Felhasználás mértéke: 20 %

Felhasználási Díj díjalapja: 84 ezer Ft

Ismételt felhasználás Díja (30%): 25 ezer Ft

Látható, hogy ebben az esetben összességében a teljes tervezési díjnak csak 2,5 %-a az építészeti műszaki dokumentáció ismételt felhasználásának Díja.”

A felhasználási díj megfizetésének időpontja a felhasználás jövedelemszerzési vagy jövedelemfokozási céljától függ. Az Szt. 41/B. §-ának (2) bekezdése alapján ugyanis **a felhasználási díjat a jogosult személyének vagy tartózkodási helyének ismertté válását követően kell megfizetni, ha a felhasználás jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja. Ha a felhasználás közvetve vagy közvetlenül jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját szolgálja, ugyanezt a felhasználási díjat a Hivatal által kiadott engedély megszerzését követően a Hivatalnál letétbe kell helyezni.** A felhasználási díj letétbe helyezése a felhasználás megkezdésének feltétele.

3. Egyéb fontos információk

A SZTNH az eljárást a kérelmező nyilatkozatai, valamint a rendelkezésre álló adatok alapján jár el, bizonyítást nem végez. Ebből adódóan a kérelmező nyilatkozatainak hitelességét nem ellenőrzi, és azokat ellenkező nyilatkozat megtételéig valónak fogadja el. Amennyiben tehát a kérelmező nyilatkozata alapján a védelmi idő már eltelt, vagy a felhasználás helyreállítási célú és nem éri el az átdolgozás szintjét, az SZTNH az árva mű eljárást végzéssel megszünteti, hiszen az ilyen feltételek melletti felhasználásra engedélyt amúgy sem szükséges kérni.